

AGNIȘA NUȚU,

În urmă cu 100 de ani se constituia la Deva Societatea de istorie, arheologie și istorie naturală al cărei scop definit în statutele ei era : „de a cerceta raritățile naturale ale județului“... iar „rezultatele acestor activități a le păstra adunate și a le expune pentru folosirea marelui public pentru a trezi un interes cât mai larg pentru... raritățile naturale ale județului într-un muzeu înființat la Deva“.

Un prim pas înspre înființarea unui muzeu poate fi considerat actul prin care o colecție de păsări, achiziționată prin colectă publică era donată școlii reale din Deva cu următoarea mențiune : „ca ea să devină un mijloc util în pregătirea tineretului studios și totodată să satisfacă pretențiile publicului doritor de cultură“. Din păcate, această colecție rămasă în patrimoniul școlii reale s-a degradat cu timpul, din cele 430 de exemplare supraviețuind pînă în zilele noastre abia 120 de piese. Dar primul pas era făcut și exemplul său a fost urmat de noi donații, care începînd cu anul 1880 vor constitui nucleul patrimoniului viitoarei secții de istorie naturală a muzeului devenit. Astfel, din darea de seamă a directorului muzeului pe anul 1880—1881 (1), aflăm că printre primele donații intrate în patrimoniul muzeal, se înscrie cea a consilierului regal — Moldovan Dumitru — de la mina din Trestia urmată apoi de donația Minele din Săcărîmb (62 eșantioane de roci provenite din diverse mine ale județului Hunedoara și 12 telururi de aur) și de cea a Consilierului regal al minei din Nojag.

Din datele avute la îndemînă (anualele Societății de istorie, arheologie și istorie naturală) am ajuns la concluzia că în primele două decenii de existență a muzeului devenit, colecția de istorie naturală se compunea doar din roci și minerale al căror număr în anul 1906 nu depășea 150 de eșantioane. Dacă în primul sfert de secol al existenței sale secția de istorie naturală a muzeului din Deva nu cunoaște o dezvoltare spectaculoasă a colecțiilor sale, în anii următori unirii Transilvaniei la patria-mumă, constatăm nu numai îmbogățirea colecțiilor dar și diversificarea lor. Din darea de seamă statistică pe anul 1920, aflăm că muzeul deținea la acea dată în patrimoniul său 4295 de piese din care 306 erau eșantioane de roci și minerale obținute prin donații. În anul 1923 intră în muzeu o colecție de păsări, 50 exemplare, donată de către I. Melitska din Orăștie și o colecție de moluște actuale (234 exemplare).

Începînd cu anul 1924, muzeul prin directorul său își propune planuri îndrăznețe de cercetare a patrimoniului natural al județului, în vederea colectării și umplerii golurilor din colecțiile muzeale. Încă din acel an (1924), Prefectura județului Hunedoara aprobă un program de cercetare geo-paleontologică care cuprindea o bună parte a teritoriului hunedorean, iar în anul 1927, același for aprobă un plan de cercetări complexe în zonele calcaroase ale județului (Ilia, Godinești, Cărmăzânești, Dănulești, Căzănești, Grohot, După Piatră, Boiu, Baia de Criș, Bulzești, Deva, Geoagiu, Băița, Vălișoara, Crăciunești, Bampotoc, Ardeu). În anul 1928, directorul muzeului, împreună cu renumitul entomolog Adriano Ostrogovich de la Universitatea din Cluj, vor face o expediție în zona Săcărîmb-Ardeu-Mada-Balșa-Geoagiu. În luna iunie a aceluiași an, se va organiza o expediție pe Valea Mureșului, cu un grup de studenți de la Universitatea din Cluj, conduși de către profesorul Alexandru Borza. Rezultatul cercetărilor întreprinse în acei ani a fost creșterea patrimoniului de istorie naturală cu noi piese și constituirea de noi colecții. În acei ani colecția de păsări s-a îmbogățit cu exemplare colectate din bazinul Mureșului, s-a constituit o colecție de preparate umede (pești, batracieni, reptile, etc.), s-au pus bazele colecțiilor de paleontologie, botanică, entomologie.

Se cuvine să menționăm că îmbogățirea colecțiilor (în special cele de ornitologie și preparate umede) a fost posibilă datorită priceperii și conștiinciozității preparatorului Victor Vinkler, angajatul muzeului din anul 1923, instruit și introdus în problemele conservării preparatelor biologice, de către Muzeul „Grigore Antipa” din București. După moartea lui I. Mallász, V. Winkler va fi cel care ca purta grija unui patrimoniu al cărui spațiu se restrîngea mereu. Datorită grijii sale, o lungă perioadă de timp (1933—195) colecțiile de istorie naturală vor supraviețui unor condiții din ce în ce mai vitrege și tot el va fi cel ce va spori numărul exemplarelor de păsări cu donațiile obținute de la vînătorii din oraș. Anul 1948, constituie pentru patrimoniul de istorie naturală, un an de referență, marcat fiind de obținerea prin achiziție a valoroasei colecții entomologice (coleoptere) a lui I. Mallász alcătuită din 28 000 exemplare colectate în țară sau obținute prin schimb din țările circum-mediteraneene. Cu această colecție de o inestimabilă valoare științifică, patrimoniul de istorie naturală al muzeului din Deva se înscrie alături de prestigioase muzee din domeniu și apare necesitatea readucerii sale în circuitul public. Acest deziderat va prinde viață la 1 septembrie 1966 prin hotărîrea organelor județene de partid și de stat de a reinființa secția de științele naturii. Încadrarea acesteia cu un biolog (Agnișă Nuțu) și afectarea unui spațiu cu titlul de depozit vizitabil, în clădirea Magna Curia, constituie începutul unei noi și fructuoase etape în istoria acestei secții.

În fața proaspătului muzeograf al tinerei și totuși atît de bătrîne secții prin colecțiile sale, se ridicau la acea dată probleme deosebit de grele, cea a spațiului, cea a dezvoltării colecțiilor sale și a orientării activității viitoare. Cu prilejul larg și plin de înțelegere al organelor județene de partid și de stat, în anul 1967, secția de științele naturii intră în posesia clădirii anexă a Magnei Curia (fost depozit de tutun), care după lucrările

de amenajare în anii 1968—1970 se transformă într-un modern muzeu de științele naturii, înzestrat cu spații expoziționale, depozite, laboratoare, etc. În condițiile excelente create, activitatea tinerei secții se va orienta înspre problemele de conservare a naturii iar în anul 1974, își va face oficial reîntrirea în circuitul public prin inaugurarea într-unul din spațiile sale expoziționale a expoziției de bază „Rezervații naturale din județul Hunedoara“, premieră în muzeografia românească prin modul de concepție și prezentare a ecosistemelor în diorame.

Creșterea numerică a personalului științific, prin încadrarea unui botanist, a unui zoolog și a unui paleontolog, a permis pe de o parte valorificarea bogatului patrimoniu constituit de către înaintași iar pe de altă parte, diversificarea colecțiilor sale.

În anul 1966, patrimoniul secției de istorie naturală cuprindea 29 377 piese repartizate pe colecții după cum urmează :

1. Botanică — 400 coale herbariu
2. Mineralogie — Petrografie — 333 piese
3. Paleontologie — 1326 piese
4. Entomologie — 27 000 piese
5. Ornitologie — 274 piese
6. Mamifere — 44 piese

La sfârșitul anului 1983, colecțiile muzeale cuprind un număr de 46 340 de piese, repartizate pe colecții după cum urmează :

- Colecția de botanică — 3 257 coale de herbariu
- Colecția de mineralogie — petrografie — 901 eşantioane
- Colecția de paleontologie — 1167 de piese
- Colecția de malacologie — 2 355 de piese
- Colecția de coleoptere — 33 092 de piese
- Colecția de lepidoptere — 5 292 de exemplare
- Colecția de vertebate — 1 300 de piese

Dezvoltarea colecțiilor muzeale s-a realizat pe de o parte prin donații și achiziții iar pe de alta prin colectările din teren realizate de către colectivul muzeului.

În perioada 1966—1983 au fost obținute următoarele donații :

- eşantioane minerale de la diverși amatori
- trofee de vânătoare

- insecte tropicale și obiecte de etnografie africană donate de prof. Liviu Macea din Vulcan
- moluște marine donate de către același profesor
- 64 de exemplare de diverse specii de păsări de la vânători amatori (vezi anexa).

În mod cu totul deosebit au crescut colecțiile muzeale ca urmare a cercetărilor și colectărilor pe teren întreprinse de colectivul secției, sute de plante și insecte, sute de piese paleontologice au completat colecțiile sau au constituit altele noi, așa de exemplu : În domeniul botanicii, cele 3500 de coale de herbar colectate de către Maria Ciuntu în împrejurimile Deveii, sau de pe Rîul Mare-Retezat, fac astăzi obiectul unui herbariu de certă valoare științifică; cercetările întreprinse de către I. Groza în stratele aparținând cretacicului superior de la Sînpetru-Hățeg sau cele inițiate de A. Nuțu și continuate de I. Groza în stratele pleistocenului târziu de la Cărpiniș-Bampotoc, au constituit obiectul unei frumoase colecții paleontologice. Cercetările întreprinse de către A. Nuțu asupra resturilor de lemn silicifiat de la Prăvăleni, Călan și Boiu au avut ca rezultat descoperirea unor reprezentanți din flora miocenă a meleagurilor hunedorene și au permis realizarea unei colecții de secțiuni de o valoare științifică deosebită; cercetările de entomofaună întreprinse de S. Ghețe în împrejurimile Deveii au avut drept rezultat colectarea unui bogat material, în special lepidoptere și orthoptere.

Antrenarea și cointeresarea unui mănunchi de amatori de către conservatorul secției — Gheorghită Cornelia — în munca de conservare și colectare a ornitofaunei acestor meleaguri a permis îmbogățirea colecției de ornitologie cu numeroase specii și rarități pentru această parte a țării.

Concomitent cu desfășurarea acțiunilor de colectare și dezvoltare a colecțiilor muzeale, colectivul secției de științele naturii a desfășurat și desfășoară o susținută activitate de valorificare științifică a patrimoniului muzeal. S-au elaborat și s-au pregătit pentru publicare :

- Catalogul colecției de lepidoptere (S. Ghețe)
- Repertoriul colecțiilor de minerale ale deținătorilor de flori de mină din județul Hunedoara (I. Groza)
- Catalogul colecției de coleoptere a muzeului județean Deva (S. Ghețe)
- Catalogul colecției de păsări (A. Nuțu)

Cercetările întreprinse asupra florei împrejurimilor Deveii au făcut obiectul unor lucrări publicate în anuarul muzeului și au stat la baza unor documentații avînd ca obiect conservarea unor zone floristice de mare interes științific :

- Rarități floristice în flora dealurilor Deveii (St. Schreiber, A. Nuțu)

- **Conspectul plantelor dicotiledonate din împrejurimile Devei (St. Schreiber, A. Nuțu)**
- **Conspectul sistematic al plantelor de pe Dealul Cetății Deva (M. Ciuntu)**
- **Flora dealurilor Colțu și Zănoaga (M. Ciuntu).**

Menționăm că cea mai mare parte a cercetărilor efectuate în teren au drept scop descoperirea și punerea sub ocrotire a zonelor naturale de interes științific, peisagistic, amenințate cu dispariția.

Chiar de la înființarea ei ca secție, preluând o tradiție mai veche existentă în muzeu (în 1929 muzeul din Deva propusese ca Dealul Cetății Deva să fie declarat parc național), secția de științele naturii a militat prin toate mijloacele — de la sensibilizarea opiniei publice prin pliante, expoziții, până la convingerea forurilor județene — pentru conservarea naturii hunedorene.

Cu prilejul acestui jubileu, privind retrospectiv rețeaua hunedoreană a rezervațiilor naturale constatăm o creștere numerică a patrimoniului ocrotit. Dacă în anul 1966, rețeaua rezervațiilor cuprindea 8 teritorii din care un parc național, în anul 1983 ea cuprinde 23 de rezervații printre care se numără și unicul parc național de interes național al patriei — Parcul natural Grădiște-Cioclovina (Deciziile Comitetului Executiv al Consiliului Popular al Județului Hunedoara, nr. 452/1979, 234/1981). Dacă la selecționarea acestor obiective s-a acordat prioritate valorii lor științifice și peisagistice, conservarea lor în viitor și transmiterea lor către generațiile viitoare, necesită adoptarea unor măsuri de protecție, în aplicarea cărora specialiștilor secției de istorie naturală le va reveni un rol de seamă. De pe acum s-au elaborat teme de cercetare privind starea ecosistemelor acestora și măsurile necesitate de aceasta.

Din vasta și variata activitate desfășurată de către cei ce au contribuit la edificarea și consolidarea secției de istorie naturală am selectat câteva ce pot ilustra eforturile depuse cu rîvnă și pasiune, cu suflet și dăruire pentru ca ceea ce a fost să dăinuie și ceea ce este să rămînă o permanență.

Personalul secției de științele naturii între anii 1966—1983

1966—1968

- Nuțu Agnișa — șef de secție

1968—1971

- Nuțu Agnișa — șef secție
- Gheorghe Cornelia — conservator principal
- Marian Rodica — supraveghetor

1971—1974

- Nuțu Agnișa — șef secție
- Gheorghită Cornelia — conservator principal
- Cindea Maria — muzeograf botanist
- Marian Rodica — supraveghetor

1974—1975

- Nuțu Agnișa — șef de secție
- Cindea Maria — muzeograf botanist
- Gheorghită Cornelia — conservator principal
- Libuș Andrei — ajutor conservator
- Vesescu Zina — ajutor conservator
- Marian Rodica — supraveghetor
- Gherman Anglița — supraveghetor

1976—1981

- Nuțu Agnișa — șef secție
- Cintu Maria — muzeograf botanist
- Ghețe Burnaz Silvia — muzeograf entomolog
- Groza Ion — muzeograf geolog-paleontolog
- Gheorghită Cornelia — conservator principal
- Vesescu Zina — ajutor conservator
- Gherman Anglița — supraveghetor
- Marian Rodica — supraveghetor

1981—1982

- Nuțu Agnișa — șef de secție
- Ciuntu Maria — muzeograf hotanist
- Ghețe Silvia — muzeograf entomolog
- Groza Ion — muzeograf geolog-paleontolog
- Balasz Marcela — muzeograf-conservator al Parcului Național Retezat
- Gheorghită Cornelia — conservator principal

— Vesescu Zina — ajutor conservator

— Apetrei Teodora — supraveghetor

1983

— Nuțu Agnișă — șef de secție

— Ghețe Silvia — muzeograf-entomolog

— Groza Ion — muzeograf-geolog-paleontolog

— Balazs Marcela — muzeograf-conservator al Parcului Național Retezat

— Gheorghică Cornelia — conservator principal

— Vesescu Zina — ajutor conservator

— Apetrei Teodora — supravegheor

Expoziții temporare și itinerante organizate între anii 1968—1983

— Rezervații naturale din județul Hunedoara 1968 — Agnișă Nuțu

— Mozaic biologic — 1970—1974, Agnișă Nuțu

— Evoluția viețuitoarelor — 1974, Agnișă Nuțu

— Curiozități din flora și fauna Africii tropicale — 1976, Agnișă Nuțu

— Echilibrul biologic în natură — 1975—1978, Agnișă Nuțu

— Viețuitoare străvechi pe meleagurile hunedorene — 1977, Agnișă Nuțu

— Rolul apei în biosferă — 1978, Agnișă Nuțu

— Din viața insectelor — 1979, Silvia Ghețe

— Reptile mezozoice pe teritoriul județului Hunedoara — 1979, Ion Groza

— Rolul plantelor în biosferă — 1980, Maria Cîndea Ciuntu

— Plantele de leac la români — 1981, Maria Cîndea Ciuntu

— Fluturii, petale zburătoare — 1981, Silvia Ghețe

— Relicte glaciare în munții noștri — 1981, Maria Cîndea Ciuntu

— Valori din patrimoniul cultural-național în colecțiile secției de științele naturii — 1977, colectivul secției

— 100 de ani de activitate muzeală, colectivul secției

Donații

- 47 eșantioane minerale donate de către : Gf̃ Maria (Deva), Glava Zorița (Brad), Glava Lucian Tiberiu (Criscior), Popescu Mihai (Deva), Codreanu Elena (Criscior)
- 5 piese paleontologice donate de către prof. Romulus Fotescu din Hunedoara
- 8 trofee de vânătoare donate de către Gruia Rozalia (Călan), Vonica Iancu (Pui)
- O colecție de insecte africane tropicale donată de către prof. Liviu Macea din Vulcan
- O colecție de moluște mediteraneene donată de către prof. Liviu Macea (Vulcan)
- 64 păsări donate de către : Goia Emil, ing. Lupaș Constantin, Lupea Petru, Bilanszki Sandor, prof. Avram Ilie, Popa Cristinel, (Deva), Drăgan Ion (Orăștie), Albu Mihai (Hărău), Novăceanu Ion, Stolniceanu Dan, ing. Almășan Aurel, Capelaru Aurel, Groza Ion, Lupea Cătălina, Chira Ion (Deva), Puș Ion.

Tiparul executat la Tipografia Deva sub comanda nr. 20103 — 1984